

15-та Міжнародна трієнале художнього текстилю у Лодзі

© Шпакович О., 2017

<http://doi.org/10.5281/zenodo.1170663>

Анотація. У статті подано оглядовий звіт про основні авторські роботи, представлені на 15-й Міжнародній трієнале художнього текстилю, проведеної у місті Лодзь (Польща). Коротко відзначено головні мистецькі заходи, які відбувалися у рамках трієнале. Проаналізовано розвиток мистецьких акцій з художнього текстилю в Україні та Польщі. Виявлено роль сучасного художнього текстилю в декоративному мистецтві України. Ламаючи стереотипи традиційних методів ткацтва, гобелен почав набувати форми самостійного виду мистецтва, пройшовши еволюцію від двовимірних форм до просторових тривимірних тканих композицій, використовуючи, поряд із звичними, також нетрадиційні текстильні матеріали, такі як пластик, дерево, метал, папір, дріт і багато інших, а останнім часом також перероблених матеріалів, так званих екологічних. Простежено роль Міжнародних трієнале текстилю у розвитку сучасного мистецтва художньої тканини.

Ключові слова: мистецтво, художній текстиль, трієнале.

Витоки Міжнародної трієнале художнього текстилю в Лодзі сягають 60-х років минулого століття – періоду, коли гобелен, який служив декоративно-ужитковим об'єктом, відійшов від свого основного призначення. Ламаючи стереотипи традиційних методів ткацтва, гобелен почав набувати форми самостійного виду мистецтва, пройшовши еволюцію від двовимірних форм до просторових тривимірних тканих композицій, використовуючи, поряд із звичними, також нетрадиційні текстильні матеріали, такі як пластик, дерево, метал, папір, дріт і багато інших, а останнім часом також перероблених матеріалів, так званих екологічних. Від 1988 р. і до сьогодні всі заявки, подані до участі, на додаток до художніх критеріїв, мають відповідати основним

вимогам – робота повинна бути виготовлена з текстильної сировини або із застосуванням технік плетіння чи переплетення.

За всю історію (а це понад 40 років) проведення цієї події, в ній взяли участь близько 1780 художників із 79-ти країн. А за останні 25 років лодзька трієнале перетворилася на одну з найпрестижніших спеціалізованих мистецьких виставок і водночас конкурс художників текстилю з усього світу.

П'ятнадцята Міжнародна трієнале художнього текстилю відбулася з 9 травня по 30 жовтня 2016 року в м.Лодзь, у комплексі неокласичних будівель, які є перлиною польської промислової архітектури, а саме – у Центральному музеї текстилю, який був заснований 1952 р. Раніше (від 1839 р.) там діяв завод «Ескімо», який мав багато відділів, що на той час було рідкістю, та займався бавовняною промисловістю (механічне та ручне ткацтво, друк і т.п.).

Сьогодні музей налічує понад 16000 кв.м, а на виставковій площі виділено близько 7000 кв.м. Протягом усього часу існування тут було проведено понад 1000 виставок, серед яких щорічні: Національна виставка гобеленів (від 2004 р.), Національна виставка міні-текстилю (від 1998 р.), Національна виставка вишивки хрестиком для аматорів (від 2000 р.), але Міжнародна трієнале художнього текстилю є найстаріша, найбільша та найпрестижніша в світі виставка останніх досягнень у царині сучасного мистецтва волокна. Перше її відкриття відбулося 1972 р. і в 2016 р. це вже 15-те її проведення.

Трієнале – це не тільки виставка, а ще й конкурс, який проводиться раз на три роки. Відбір мистців проводять консультанти країн-учасників і радники Програмного комітету 15-ї Міжнародної трієнале художнього текстилю, який також номінує учасників з Польщі. Ще 11 листопада 2014 року «національних консультантів» обрав програмний комітет, сформований з членів Центрального музею текстилю (Лодзь) і установ Лодзинського університету, під керівництвом директора музею Марціна Ока (Marcin Oko). У більшості випадків програмний комітет вирішив звернутися до осіб, які працюють в установах, з якими раніше вже вели співпрацю.

Національні консультанти обирали до трьох художників зі своєї країни в якості учасників наступної трієнале. Можна шкодувати про відсутність відкритої конкуренції між претендентами на участь, але це, мабуть, єдиний негативний момент у процедурі відбору. Додам, що приємно вразив доволі моло-

дий середній вік обраних консультантами мистців, який засвідчує актуальність цього виду мистецтва.

Цього року у виставці взяли участь 135 художників з 46-ти країн п'яти континентів: Аргентини, Австралії, Австрії, Бельгії, Болгарії, Чилі, Китаю, Хорватії, Кіпру, Чехії, Данії, Естонії, Фінляндії, Франції, Греції, Іспанії, Ірландії, Ісландії, Ізраїлю, Японії, Канади, Колумбії, Коста-Рики, Латвії, Литви, Мексики, Молдови, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Португалії, Росії, Румунії, Сербії, Словаччини, Словенії, Швеції, Швейцарії, Тайваню, Туреччини, України, США, Угорщини, Великобританії та Італії (фото 1).

До складу міжнародного журі увійшли всесвітньо відомі експерти та художники, що займаються мистецтвом волокна: Томас Кроненберг (Німеччина) – художник і мистецтвознавець; Юко Ікеда (Японія) – старший куратор Національного музею сучасного мистецтва в Кіото; Брюс В.Пепіч – директор і куратор колекції художнього музею у Расін (Вісконсин, США); Репната Розівалова (Чехія) – художник, володар бронзової медалі на 3-й та 14-й Міжнародній трієнале гобелена; Магдалена Собонь (Польща) – художник, володар Гран-прі – Золота медаль на 14-й Міжнародній трієнале гобелена (2013); Малгожата Врублевська-Маркевіч (Польща) – арт-критик, керівник Відділу художнього ткацтва в Центральному музеї текстилю в Лодзі.

Голосування проводилося таємно, і члени журі при оцінюванні бачили лише роботу, не знаючи хто її автор і яку країну він представляє, що допомогло провести оцінювання неупереджено, а самі результати оголосили вже на відкритті виставки.

Золото отримала українка Тереза Барабаш за роботу «Rain inUA» (оригінальна назва «Дощ in UA») доволі велика (230x180x28 см) робота, виконана авторською технікою з жилки, цвяхів і червоних ниток, які формують загальну картину у вигляді хмари червоних крапель крові. Мисткиня говорить про свою роботу наступне: «Це моя рефлексія на події в Україні в 2014–2016 році. Дощ, як явище, що дає життя, що змиває порох і оживляє все, та разом з тим отруєний агресією однієї держави до іншої. Просторова, легка, ажурна структура об'єкта, яка місцями несе в собі внутрішню небезпеку, драму й неспокій».

Завідувач кафедри художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв Таміла Печенюк у своєму дописі

на офіційному сайті кафедри художнього текстилю ЛНАМ [1] сказала про цю роботу так: «Твір Терези Барабаш «Дош в Україні» – це синтез найвищої професійної майстерності та особистісного пережиття драматизму нашого сьогодення, яке ятрить чутливу душу молодій людині. Притаманна Терезі стримана аскетична мова її графічних та текстильних творів завжди вражала заглибленням у смислові асоціативні рівні. «Дош в Україні» – це концентрація візуальної виразності контрасту холодного блиску металевих цвяхів та матовості насиченої червоної нитки, якою обмотані ці цвяхи. Цим самим вибудовується «кривавий» контекст, як смислова сутність, яка «проливається» згори додола у густому масиві напівпрозорих блискучих ліній «дошу» з синтетичної жилки. Ймовірно, кожен глядач вправі «відчитати» свої смисли. Незаперечним залишається те, що цей твір не може залишити його (глядача) байдужим. І в цьому сила справжнього мистецтва, яким би креативним воно не було».

Переможниця конкурсу Тереза Барабаш – 32-річна випускниця кафедри художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв, дворазовий стипендіат програми «Гауде Полонія», член Національної Спілки художників України, учасниця всеукраїнських, міжнародних виставок, фестивалів і пленерів і в Україні, і за кордоном, яка працює у техніці текстилю, інсталяції, графіки, ленд-арту.

Окрім Т. Барабаш, Україну на конкурсі представляли Ярослава Ткачук з панно «Лінія горизонту» (фото 2), виконаним з ниток та металу ткацькою технікою, та творчий тандем коломийських художників-дизайнерів – подружжя Оксана Литвин і Ярослав Сахро, які представили gobelen з елементами вишивки «Карпатські містифікації» (фото 3).

Срібні медалі отримали: Анне Бйорн (Данія) за роботу «Transparent Landscape» та Лайма Оре-Оржескаускене (Литва) за роботу «Dedicated to Father. (Vilnius City Hospital, Slippage Lapse, mistake) No 1». Лайма зачепила почуття журі та глядачів темою, яку вона обрала для своєї творчої роботи. Поєднуючи техніки фотографії та друку по синтетичній тканині, вона продемонструвала тринадцять зображень користованої, складеної та наче завислої над ліжком лікарняної постелі, яку використовував під час своєї госпіталізації її батько.

Три бронзові медалі отримали: німець Петер Горн, котрий

як ескіз для своєї роботи використав фотографію, яку зняв у Гамбурзі, в знаменитому центрі культури та сучасного мистецтва Hamburg Art Hall. На знімку зображено постаті відвідувачів і експонований на стіні твір самого автора. Таким чином, він намагається відчувати як здійснюється його мрія – мати виставку там! Цей іронічний спосіб критики кураторів Hamburg Art Hall, а саме – їхній спосіб відбору робіт, у поєднанні з новим способом фотографування. Його настінна робота «Who did this?», виткана бавовняними та вовняними нитками, має доволі великий розмір (213x160 см); полька Йоанна Русин за роботу «Composition on canvas» (108x300x7 см) – прямокутне біле панно, експоноване на стіні, виконане доволі цікавою сучасною технікою – вирізані прямокутні елементи з повсті та цупкої шерстяної тканини по одному втиснені в маленькі проміжки утворені нещільним тканням тканини-основи. За рахунок різного нахилу та повороту втиснених шматків створюється ефект руху, – так, наче вітер дме на них, нахилиючи в різні боки. Особливість фактури використаних матеріалів викликає бажання загорнутися у цю роботу, така вона ніжна, тепла та м'яка на вигляд. Анна Й. Ван Стуївенберг з Нідерландів отримала третю бронзову медаль за роботу «Do you see it, it doesn't see you» (285x270x300 см), яка вражає своїми масштабами, важкістю виконання та темою, яку зачіпає. Понад 40 метрів матеріалу та команда підмайстрів знадобилися для виконання цієї трудомісткої праці. Це об'ємно-просторовий об'єкт, створений з багатьох шарів темно-сірого войлока, прорізаного таким чином, що гра світла й тіні створює ілюзію химерного пейзажу чи то пак висохлої, потрісканої та покоробленої олійної фарби. В описі до роботи автор пояснює – мала на меті створити ефект замороженості моменту, що демонструє зубожілий будинок у престижному районі чи закинутий промисловий завод. Це також своєрідна теорія культивуації, трансформована через призму авторського бачення (фото 4).

Підкреслюючи високу художню цінність робіт, члени журі нагороджували окремих учасників у заохочувальних номінаціях:

Каталін Фьоріс (Угорщина) відзначена за об'ємно-просторову (200x250x300 см) роботу «Silenced Memory», виконану авторською технікою, схожою на просте ткане переплетення, поєднуючи для цього плівкові негативи, льон і бавовну. Робота

звисала у повітрі, створюючи простір у формі квадрата без однієї сторони, так, що можна було в нього зайти, наче в кімнату. При огляді цього експонату, глядач немов проникає у спогади авторки, що викликає суперечливі почуття.

Токо Гаяші (Японія) відзначена за роботу «Multiply» – довгу вузьку (540x90 см) кольорову смужку з великими геометрично-орнаментальними малюнками, яка кріпилася до стіни і, звисаючи до низу, простягалася ще по підлозі поперед себе. Техніка виконання теж авторська, а матеріали для виконання роботи різноманітні та несподівані – папір, рибальські жилки, кімоно, килимове покриття, сітки від комарів і тюль.

Ян Нігель Гарлстовн (Великобританія) нагороджена за двохарову роботу (128x94x5 см) під назвою «What Pleasure», виконану з бавовни, шерсті та ниток, поєднуючи техніки цифрового друку та машинної вишивки. Тут зображений молодий курсант у формі, який сидить на табуретці, широко розставивши ноги, обпершись ліктями на коліна та схрестивши пальці. Він сміливо дивиться в очі глядачеві й широко посміхається.

Жанні де Рьоймекер (Бельгія) відзначена за роботу «Vision Dark. Natural Grey», де три металеві каркасні паралелепіпеди (90x90x5 см) містили в собі хаотично наплетені сіті з бавовни та рукотворного паперу, які за допомогою світлових ефектів і відповідного експонування, відкидають цікаві тіні. Цей твір, на відміну від попередніх, слугує радше хорошим дизайнерським об'єктом, який викликає переважно естетичні почуття.

Похвальний відгук отримала Анна Венцковська-Ковальська (Польща) за вишивану бавовняними нитками роботу «Top of the world» (135x200 см). Чорно-біла (з мінімальними кольоровими вставками) фактурна картина на віддалі створює ефект макрозйомки гірського ландшафту і це вражає, обсягом вкладеної роботи для виконання твору.

Премія Фонду «АКАРІ» за кращий дебют на 15-й Міжнародній трієнале художнього текстилю в Лодзі була присуджена також нашій Терезії Барабаш за роботу «Дощ в Україні».

Журі звернуло свою увагу на високу якість виставкової експозиції, авторства художника Януша Кухарського, до монтажу якої долучилися співробітники департаменту виставкової організації Центрального музею текстилю у Лодзі, які, на їх думку, виконали цю відповідальну роботу ретельно та креативно.

Представлені учасниками роботи для трієнале прикрасили три поверхи головної будівлі музею.

Додатково відзначили високохудожню працю графічного дизайнера Мірослава Овчарека, який розробив проекти каталогів, плакатів і супроводжувальну сувенірну продукцію та особливо вдалий, на думку журі, логотип, трикутна форма якого символізує «трієнале», а також нагадує японські зразки художнього текстилю – світового лідера в цьому виді мистецтва.

Журі разом з кураторами від Центрального музею текстилю під головуванням Катажини Вітас вирішило нагородити медаллю Центрального музею текстилю Тору Отака з Японії, який представив жакардову роботу «My City of Water» (295x154 см), на нижній частині якої зображено фото дерев на фоні архітектурної споруди, а далі це фото повторюється та, завдяки комп'ютерній обробці, воно важко впізнаване, збільшене, затерте, з додаванням поперечних ліній різної товщини та ефектів від фарбувальної техніки «вузликовий батик». Робота виглядає чорно-білою, але, придивившись, можна зауважити світло-тональні помаранчево-фіолетово-рожеві смужки.

15-ту Міжнародну трієнале художнього текстилю супроводжували 96 подій, що відбуваються протягом календарного 2016 р. по всій Польщі та за її межами. Багато з них є циклічними й відбуваються переважно в найбільших текстильних художніх центрах: Гдиня (10-та Балтійська виставка Міні-Текстилю), Ковари, Єлень-Ґура (Міжнародний фестиваль художнього текстилю) і, звичайно, Лодзь. Серед інших – 13-та Національна виставка гобеленів і 11-та Національна виставка ткацтва мініатюри, організована в Центральному музеї текстилю. Слід згадати також 2-гу Міжнародну трієнале художнього текстилю молодих (2nd International Young Textile Art Triennial – YТAT), ініційовану професором і керівником текстильного департаменту Академії витончених мистецтв ім. В. Стжемінського Лідією Хочай, та Першу міжнародну наукову конференцію «Молодий Текстиль – Освіта – Сучасний стан, напрямки, прогнози на майбутнє» (The 1st International Symposium «Young Textile – Education – Current State, Directions, Prognosis for the Future»).

У згаданих останніх двох подіях уперше учасниками стали українські студенти Львівської національної академії мистецтв. Під кураторством доцента кафедри художнього текстилю

Зеновії Шульги, свої роботи для трієнале молодих представили: Марина Наумчук (Warmness) та Олена Сіра (Ахонometry «Z»). На конференції серед десяти доповідачів були також: Марина Наумчук із темою «Textile in Non-Textile Branches of Art: Media-Art, Performance, Land-Art and Installations» (куратор – професор, проректор з наукової роботи Роман Яців) та Оксана Шпакович (автор цієї статті) – на тему «Art Textile in Lviv Scenography in XXI Century» (куратор – доцент, декан факультету декоративно-прикладного мистецтва ЛНАМ Галина Кусько).

Варто відзначити велику кількість позитивних відгуків про 2-гу Міжнародну трієнале художнього текстилю молодих, що дає нам великі сподівання на майбутнє.

Серед 960-ти подій трієнале відбулося кілька персональних виставок. Серед них – «Подих гір» Зеновії Шульги, яка експонувалася у галереї LOOK у Академії мистецтв ім. В. Стжемінського в Лодзі (фото 5).

Також окремі викладачі кафедри художнього текстилю – Таміла Печенюк, Вікторія Дубовик, Марта і Іванна Токар, Галина та Катерина Кусько та Зеновія Шульга – взяли участь ще в одному двоетапному проєкті, що супроводжує трієнале, а саме – «Україна/Польща. Сучасна тканина – проблеми живопису» («Ukraina/Polska. Tkanina współczesna – zagadnienia malarskie») у Варшаві, перша частина якого відбулася восени 2015 р. у Львові.

Трієнале супроводжується великим ілюстрованим двомовним каталогом презентаціями профілів усіх учасників і їхніх робіт; біографії суддів і тексти, у яких обговорюються тенденції у світовому текстильному мистецтві.

Незважаючи на спробу бути інноваційним, це трієнале відображає порівняно традиційний образ текстильної художньої сцени. Класичні чи модернові 39 із 136-ти представлених робіт – виткані, 15 використовували гобеленну техніку і 5 виготовлені жакардовою технологією. Близько третини всіх робіт – об'ємно-просторові, а решта створені для експонування на стіні. Домінантними техніками є вишивка, виконана різноманітними способами (15 художників використали її), асамбляж чи печворк (13 з усіх представлених робіт), папір і повсть (10 робіт), друк і фарбування (7 робіт), цифровий друк (2 роботи), а також великі зшиті тканини, часто в поєднанні з ткацтвом. Чудовою особливістю цієї трієнале є те, що переважно тут показані роботи

художників текстилю, які самі їх виконують, а це в сучасному світовому мистецькому контексті зустрічається доволі рідко.

Урочисте відкриття міжнародної виставки продемонструвало неабиякий інтерес до текстильного мистецтва і польської громади, і світової спільноти, оскільки численні гості події приїхали з п'яти континентів. Їх цікавило побачити: як прогресує та змінюється мистецтво волокна, яке продовжує діяти у промисловій площині та дизайні, позаяк виходить на мистецьку сцену, де кожен художник, який творить, застосовуючи текстильні техніки чи матеріали, стає текстильником; які неочікувані авторські техніки пропонує нам сучасний митець; як збільшується спектр сировини, використаної для творення. Саме ця трієнале демонструє, наскільки тонко митець може втілити та передати глядачеві свій задум, знаючи сучасні можливості текстилю.

Якщо б довелося окреслювати над-мету цього заходу, то я б визначила її так: це спроба усунути штучний поділ між різними видами мистецтва, який ще досі має місце в художньому текстилі зокрема. На жаль, мистці, які працюють з печворком чи повстю, вишивкою чи ткацтвом, мають свої власні «гетто» і регулярно не бачать того, що відбувається за межами обраної техніки. Сьогодні важко казати про те, вдалося чи ні реалізувати поставлену мету, проте сміливо можна зазначити, що, загальносвітова розмова про неї – це вже певного роду досягнення. Важливим у цьому процесі також є долучення молодих мистців до події у форматі УТАТ, що стимулює інтердисциплінарний підхід у науково-освітній діяльності мистецьких вишів.

Тож не важко розгледіти відмінність між сучасною Лодзькою трієналею та знаменитими текстильними бієнале 60-90-х років у Лозанні та Кіото, оскільки їхньою метою тоді було вивести мистецтво художнього текстилю на сучасну арт-сцену в якості самостійного художнього вираження та отримати суспільне визнання. Вони дали художникам текстилю можливість досліджувати виражальні засоби незвичайних матеріалів, а також винаходити та впроваджувати нові технології.

Завершити хочеться словами цьогоорічного консультанта від України Зеновії Шульги, яка рекомендувала кандидатів до участі в 15-й Міжнародній трієнале художнього текстилю, а також курувала студентів Львівської національної ака-

демії мистецтв до участі у 2-й міжнародній триєнале молодих, а сама відкрила персональну виставку в рамках триєнале та брала участь у груповому проєкті «Україна/Польща. Сучасна тканина – проблеми живопису» («Ukraina/Polska. Tkanina współczesna – zagadnienia malarskie»), заявила, що ця подія – це «Триумф львівської школи художнього текстилю!». З чим я, звичайно, погоджуюся.

1. Печенюк Т. Г. «Золотий» текстиль України [Електронний ресурс] / Таміла Григорівна Печенюк // Кафедра ХТ ЛНАМ. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://textile.lnam.edu.ua/news/zolotij-tekstil-ukrainy.html>.
2. Young Textile Art Triennial [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://ytat.asp.lodz.pl/en/about-ytat>
3. 15th International Triennial of Tapestry, Łódź 2016 [Електронний ресурс] // Central Museum of Textiles. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://muzeumwlokiennictwa.pl/1-triennale/1/534,15th-international-triennial-of-tapestry-lodz-2016.html?lang=en>
4. <http://monogram-mag.com2016060215-triennale-tkaniny-w-lodzi> – у статті подаються фото авторства Анни Предка.

ANNOTATION

Oksana Shpakovych. The 15th International Triennial of Art Textiles in Łódź. The article overview report on major original works presented at the 15th International Triennial of Textile Art, held in Lodz (Poland). The author also briefly noted the major art events that take place within the Triennale. The article analyzes the development of artistic textile artifacts in Ukraine and Poland. The role of modern artistic textiles in the decorative art of Ukraine was revealed. By breaking the stereotypes of traditional weaving techniques, the tapestry began to acquire the form of an independent form of art, evolving from two-dimensional forms to spatial three-dimensional woven compositions, using, along with the usual, non-traditional textile materials such as plastic, wood, metal, paper, wire and many others, and lately also processed materials, so-called ecological. The role of the International Textile Triennale in the development of contemporary art of artistic fabric is traced.

Keywords: art, artistic textiles, Triennale.

АННОТАЦІЯ

Оксана Шпакович. 15-е Международное триеннале художественного текстиля в Лодзи. В статье представлен обзорный отчёт об основных авторских работах, представленных на 15-ой Международной триеннале художественного текстиля, проведенной в городе Лодзь (Польша). Автор также кратко отметила главные художественные мероприятия, которые состоялись в рамках триеннале. Проанализировано развитие художественных акций художественного текстиля в Украине и Польше. Выявлена роль современного художественного текстиля в декоративном искусстве Украины. Ломают стереотипы традиционных методов ткачества, гобелен начал принимать форму самостоятельного вида искусства, пройдя эволюцию от двумерных форм к пространственным трехмерным тканым композициям, используя, наряду с привычными, также нетрадиционные текстильные материалы, такие как пластик, дерево, металл, бумага, проволока и многие другие, а в последнее время также переработанных материалов, так называемых экологических. Прослежена роль Международных триеннале текстиля в развитии современного искусства художественной ткани.

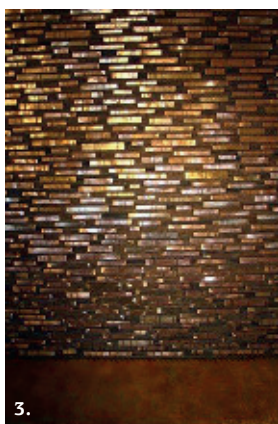
Ключевые слова: искусство, художественный текстиль, триеннале.

1. 15-та Міжнародна триеннале художнього текстилю в Лодзі, Польща, 2016 р.;

2.

3.

4.

5.

2. Персональна виставка Зеновії Шульги «Подих гір»;
 3. Ярослава Ткачук, панно «Лінія горизонту», м. Львів, Україна;
 4. Анна Й. Ван Стуйвенберг, об'єкт «Do you see it, it doesn't see you», Нідерланди,
 бронзова медаль Трієнале;
 5. Творчий тандем – Оксана Литвин і Ярослав Сахро, gobelen
 «Карпатські містифікації», м. Коломия, Івано-Франківська обл., Україна;